

FELLEGI BORBÁLA:
ÚT A MEGBÉKÉLÉSHEZ
A HELYREÁLLÍTÓ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS INTÉZMÉNYESÜLÉSE MAGYARORSZÁGON
(Budapest, Napvilág Kiadó, 2009.)

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék

Köszönetnyilvánítás

1. Bevezetés

1.1. Gondolatok a szociálpolitika és a büntetőpolitika találkozási pontjairól

1.2. A helyreállító igazságszolgáltatási szemlélet rövid ismertetése

1.3. A kötet célja

1.4. Hipotézisek és az elemzés felépítése

1.5. A kutatás módszertana

2. Háttérismeretek

2.1. Bevezetés

2.2. Makrovilág: válaszok a szabályszegésre – szankcionálási elvek és technikák

2.2.1. Kik és miért?

2.2.2. A büntetés fogalmának meghatározása

2.2.3. Ha már büntetünk, miért és hogyan tegyük?

Főbb büntetőpolitikai irányelvek

2.3. Válaszlehetőség a sérelemokozásra: a helyreállító szemlélet régi-új paradigmája

2.3.1. A helyreállító igazságszolgáltatás fogalmának meghatározása:

folyamat vs. kimenetel?

2.3.2. Helyreállítás vs. az elkövető kezelése: egymást kizáró vagy kiegészítő paradigmák?

2.3.3. A helyreállító igazságszolgáltatás kapcsolódása

a hagyományos szankcionálási elvekhez

2.4. A helyreállító szemlélet történeti gyökerei

2.4.1. Jogtörténeti gyökerek

2.4.2. Hagományos kultúrák és spirituális gyökerek

2.4.3. Kriminálpolitikai folyamatok a XX–XXI. század fordulóján

A közösségek felismerése

Az áldozatok „felfedezése”

Az igazságszolgáltatás diszfunkcióinak felismerése

2.5. A helyreállító szemléletre épülő modellek

2.5.1. Áldozat–elkövető mediáció

2.5.2. Konferencia-modell

2.5.3. Körmodell

2.5.4. A közösség érdekében végzett munka

2.5.5. Közösségi tanácsok, Közösségi panelek, Informális igazságszolgáltatási eljárások

2.5.6. Áldozatvédelmi programok

2.6. A helyreállító igazságszolgáltatás elterjedése világszerte

2.6.1. Az áldozat–elkövető közötti mediáció elterjedése

2.6.2. A konferencia-modell elterjedése

- 2.6.3. A körmodellek elterjedése
- 2.7. Mikrovilág. Hogyan segíti a helyreállító folyamat belső dinamikája a hatékonyabb reintegrációt?
  - 2.7.1. Érzelmi dinamika Harris, Walgrave és Braithwaite elmélete alapján
  - 2.7.2. A „négyutas modell”: az erkölcsi gondolkodás, a semlegesítés, a szégyenérzet és a társadalmi kötelek szerepe a helyreállító folyamat magyarázatában
    - Az erkölcsi gondolkodás
    - Semlegesítés (neutralizáció)
    - Szégyenérzet – szégyenkeltés
    - Társadalmi kötelek
    - A helyreállító szemléletű igazságszolgáltatási gyakorlatok hatása a négy dimenzióra
    - Következtetések a négyutas modell alapján
- 2.8. Mezoszint: a helyreállító igazságszolgáltatás a rendszerek és intézmények szintjén
  - 2.8.1. Az Európában alkalmazott rendszerek
  - 2.8.2. A sértett és elkövető közötti mediáció helyzete Európában
- 2.9. A helyreállító igazságszolgáltatás az empirikus adatok tükrében
  - 2.9.1. Meta-analízisek
  - 2.9.2. Közvélemény-kutatások
  - 2.9.3. Az áldozatok attitűdjei
  - 2.9.4. Megállapodások
  - 2.9.5. A program-megvalósítás minősége
  - 2.9.6. Végrehajtó szervezet
  - 2.9.7. Költségek
  - 2.9.8. A visszaesésre gyakorolt hatás
- 2.10. Az intézményesítés néhány általánosabb kérdése
  - 2.10.1. Jogi és szakmapolitikai fejlesztésekkel kapcsolatos ajánlások
  - 2.10.2. A finanszírozással kapcsolatos ajánlások (nem állami költségvetésből működő programok esetén)
  - 2.10.3. Tájékoztatás a lakosság körében
  - 2.10.4. A társszakmák tájékoztatása
  - 2.10.5. Képzés és gyakorlat
    - Ajánlások a képzéssel kapcsolatban
    - Milyen készségekkel és ismeretekkel rendelkezzen egy közvetítő?
  - 2.10.6. Nemzetközi együttműködések
- 2.11. A helyreállító igazságszolgáltatás a nemzetközi egyezmények és együttműködések fényében

3. A resztoratív szemlélet múltja és jelene Magyarországon

3.1. Előzmények

- 3.1.1. A 90-es évek átalakulásának kihívásai és lehetőségei közép-európai szemmel
  - Kriminológiai nézőpont
  - Az átalakulás időszakának problémái szervezetszociológiai, szociálpolitikai és kultúrszociológiai nézőpontból
  - Az átalakulás időszakának támogató faktorai
  - Társadalmi légkör Magyarországon a rendszerváltást követően
- 3.1.2. A resztoratív igazságszolgáltatás szemléletének megjelenése hazai szakpolitikában

Elméleti alapok

Civil szervezetek kezdeményezései

Belép az Európai Unió és az államigazgatás

Az állami intézményesítés új erőviszonyokat alakít ki

3.2. A helyreállító elveket követő programok a jelenlegi magyarországi intézményrendszerben

3.2.1. Resztoratív szemlélet a gyermek- és családvédelemben

Mediáció a családvédelemben, illetve családsegítésben

Konferencia-modell a családvédelemben, illetve családsegítésben

3.2.2. Resztoratív szemlélet az oktatásban

3.2.3. A résztoratív szemlélet alkalmazása lakóközösségi kezdeményezésre

3.2.4. A helyreállító szemlélet megjelenése a nemzeti bűnmegelőzési stratégiában

3.2.5. A büntetőügyekben alkalmazható közvetítői tevékenység

Jogszabályi háttér

A közvetítői eljárásra utalható ügyek köre

A mediáció eljárásjogi következménye

A közvetítői eljárás szervezeti háttere

A közvetítői eljárás gyakorlata

A közvetítői eljárás 2007. évi eredményei

3.2.6. Resztoratív szemlélet a büntetés-végrehajtásban

4. A helyreállító igazságszolgáltatás az ügyészek és bírák szemével

4.1. Miért szükséges az igazságügyi szereplők kutatása?

4.2. Korábbi kutatások a jogalkalmazói attitűdök területén

4.3. A kutatás módszertana és mintája

4.4. A jogalkalmazók munkáját meghatározó rendszer

4.4.1. A büntetés céljáról alkotott nézetek

4.4.2. A szankciórendszerrel alkotott nézetek

4.4.3. Az áldozatok helyzete az igazságszolgáltatásban

4.5. A jogalkalmazók munkáját meghatározó mindennapok

4.5.1. A kiegészítéshez vezető tényezők

4.5.2. Az izolált és hierarchikus szervezeti struktúra hatásai

4.5.3. Érdekek a jogalkalmazói munkakörben

4.6. A jogalkalmazók munkáját meghatározó szerepek

4.6.1. Az egyéni szerepfelfogás és a szakmai tevékenységgel kapcsolatos attitűdök

4.6.2. Egyéb, mediáció iránti attitűdöt befolyásoló megfigyelések

4.7. Jogalkalmazók mediációval kapcsolatos véleményei

4.7.1. Jogalkalmazók motivációi a mediációval és a helyreállító igazságszolgáltatással kapcsolatban

4.7.2. Jogalkalmazók aggályai a mediációval kapcsolatban

4.7.3. A mediáció lehetőségei vs. „lehetetlensége”

4.7.4. Jogalkalmazók mediációval kapcsolatos ajánlásai

5. Konklúziók

5.1. Visszacsatolás a kezdeti hipotézisekhez

5.2. Szakmapolitikai dilemmák a helyreállító igazságszolgáltatás jelenlegi magyarországi rendszerének kapcsán

5.2.1. Eljogiasodás

- 5.2.2. Fentről vs. alulról
- 5.2.3. Konzisztencia az inkonzisztenciában
- 5.2.4. A mikro- és makroszintű fejlesztések kiegészítő jellege
- 5.3. SWOT-elemzés a helyreállító igazságszolgáltatás magyarországi rendszeréről
  - 5.3.1. Erősségek
  - 5.3.2. Gyengeségek: elvek, amelyek „elvesztek” az intézményesítés folyamata során
  - 5.3.3. Lehetőségek
  - 5.3.4. Veszélyek
- 5.4. Záró gondolatok

Bibliográfia

Melléletek

- I. Esettanulmányok
  - II. Statisztika a polgári ügyekben alkalmazott közvetítői eljárásokról (2003–2007)
  - III. A mediáció szabályozása és gyakorlata tizenegy európai jogrendszerben
  - IV. A helyreállító igazságszolgáltatáshoz kapcsolódó nemzetközi egyezmények és együttműködések
  - V. A jogalkalmazókkal végzett kutatás interjúvázlata
  - VI. A kutatáshoz felhasznált film szövege
- Táblázatok jegyzéke
Ábrák jegyzéke